

(дата звернення 18.04.2023).

2. Калита В.Г. Неосудність за законодавством України: поняття, критерії та принципи застосування. Науковий вісник публічного та приватного права 2018. Вип. 2. Т. 2-2. С. 34-37.

3. Васильєв А. Неосудність (від лат. – impossibilitas facti – нездатність особи, яка вилучає її з дії закону) URL: <https://visnikkau.webnode.com.ua/news/neosudnist-vid-lat-impossibilitas-facti-nezdatnist-osobi-yaka-viluchaje-jiji-z-diji-zakonu/> (дата звернення 18.04.2023).

Олександр Захарченко
*старший викладач кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
факультету підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ПРОФІЛАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ЩОДО ДІТЕЙ ТА ЖІНОК

Фізичне насильство – найнебезпечніший та часто застосований на практиці вид насильства, що полягає у заподіянні шкоди здоров'ю та фізичного болю. Фізичне насильство має пряму та непряму форму.

Пряма форма виявляється у тілесному насильстві: нанесення каліцтв, тілесних ушкоджень, побоїв, ляпанців, поштовхів або ляпасів з використанням предметів або безпосередньо у прямому контакті з жертвою, а також позбавлення можливості задоволення фізіологічних потреб уві сні, в їжі, туалеті та душі, залучення у вживання алкоголю, тютюну та наркотичних засобів всупереч бажанню жертви, що надалі може призвести до захворювань, що загрожують життю та здоров'ю людини [2]. Непряма форма включає нанесення шкоди іншим членам сім'ї чи тварин з метою психологічного на жертву.

Сексуальне насильство є небезпечним, як правило, для жінок та дітей та об'єднує у собі фізичне та моральне насильство. Сексуальне насильство зазіхає на статеvu недоторканність особи. Досягнення результату порушником відбувається за допомогою сили або переконань, а до наслідків належить заподіяння фізичної та моральної шкоди.

Моральне (психологічне) насильство - насильство без тілесного контакту із жертвою; виявляється у приниженні, образі, шантажі, загрози заподіяння шкоди жертві або її близьким, ізоляції від суспільства [3].

Моральне насильство може призвести до появи психічних розладів, таких як шизофренія, невротичні розлади, розумова відсталість. Часто може призвести до неосудності особи.

Економічне насильство – позбавлення людини майна, коштів та ресурсів до існування, на яке особа за законом мало право володіння, користування та розпорядження; умисне знищення чужого майна, а також інші дії, що викликають негативні матеріальні наслідки для постраждалого [1].

До цього виду також відносяться заборона на здобуття освіти, встановлення перешкод для виконання роботи, працевлаштування або, навпаки, примус роботи та праці членів сім'ї, які в силу віку чи фізичного здоров'я не можуть виконувати дані обов'язки.

Домашнє насильство є проблемою безпеки як окремої особи, так і держави загалом, оскільки насильство всередині сім'ї може викликати протиправне поведінка людей у майбутньому [3]. Так, джерелом більшості правопорушень та злочинів, скоєних як неповнолітніми, і дорослими, виступає неблагополуччя у ній.

Наслідком застосування фізичного насильства може бути схильність до скоєння вбивства, наслідком застосування економічного насильства – крадіжок, грабежів, розбоїв. Моральне насильство є результатом неосудності особи, коли людина не може усвідомлювати чи керувати своїми діями (бездіяльністю), у такому стані людина найбільш уразлива до вчинення злочину [1].

Виходячи з Преамбули Міжнародного пакту про цивільних та політичних правах 1966 року, основою справедливості є визнання гідності, властивого всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних прав (норми матеріального права).

Далі на підставі принципу справедливості може бути вирішена справа в Міжнародному суді Організації Об'єднаних Націй за відсутності заперечення сторін (Норма процесуального права) [3].

Найточніше аспекти критерію справедливості вироблені на практиці Європейського суду з прав людини, яку можна використовувати на загальносвітовому рівні, в тому числі в умовах збройного конфлікту.

Як зазначив ЄСПЛ, визначення того, чи є встановлена міра обмежень прав людини необхідна, у кожному конкретному випадку необхідно розглянути в сукупності кілька різних аспектів, а саме: сутність інтересів, що зачіпаються; наявність контролю з боку судів при накладенні подібних обмежень (можливість заявника звернутися до суду за захистом свого права), поведінка особи та пропорційність застосованих обмежень [2].

У пункті 78 постанови Європейського суду щодо правам людини у справі «I.V. проти Греції» зазначено, що обґрунтування обмеження прав людини має бути об'єктивним і розумним, тобто воно має переслідувати законну мету і має бути наявність логічного зв'язку між використовуваними засобами та метою, що переслідується.

Далі, суттєвий проблемний аспект у можливості «особливої поваги» жінкам-військовослужбовцям у зарубіжних країнах полягає в тому, що нерідко держави замість військового стану (у рамках міжнародного гуманітарного права) вводять інші режими. Як показує Мартін ван Кревельд, часто держави називають збройний конфлікт боротьбою з тероризмом, щоб не застосовувати норми міжнародного гуманітарного права [3].

У зазначених умовах надання «особливої поваги» жінкам відповідно до Женевських конвенцій 1949 стає важким.

Таким чином, виходячи з викладеного відповідно до норм міжнародного гуманітарного права, жінки користуються рівними правами з чоловіками, і, крім того, їм потрібне надання «особливої поваги», необхідного «відповідно до їхньої статі». Іншими словами, статус жінок аналогічний статусу чоловіків, а також їм надаються необхідні їм додаткові гарантії [3].

Для надання подібних гарантій необхідно на внутрішньодержавному рівні, що становить зміст терміна «особлива повага», а також умови його надання (відступ від принципу рівності прав чоловіка та жінки).

Захист прав дітей і сімейно орієнтована політика мають залишатися одним із пріоритетів держави. Водночас особлива увага має бути приділена мінімізації негативних наслідків, що обов'язково виникатимуть у процесі розв'язання військового конфлікту і відновлення мирного життя.

Ефективність державної політики щодо сім'ї та дітей значною мірою ускладнюється недосконалістю чинної нормативно-правової бази і відсутністю відповідного досвіду, технологій та інструментарію для забезпечення соціальної, психологопедагогічної й іншої діяльності в постконфліктному суспільстві.

1. Кочемировська О.О. Щодо дотримання Україною міжнародних стандартів захисту прав дітей у збройних конфліктах: Аналітична записка / О.О. Кочемировська // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1660/>

2. Кулеба М. Необхідна більша увага держави до дітей війни / М. Кулеба [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/neobhidna-bilshuvaga-derzhavi-do-ditej-vijni-mikola-kuleba-35491>

3. Миколюк О. Війна – це найбрутальніше порушення прав дитини / О. Миколюк // День. 2014. № 157 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/viy-na-ce-naybrutalnisheporushennyaprav-ditini>